

בארה של תורה

פשט עיון ודרש בפרשת השבוע ופניני השקפה ומוסר / נכתב ונערך ב"ה ע"י הרב ראובן גולן

יו"ל ע"י מוסדות דרכי תורה רחובות, בתי מדרש להוראה ולרבנות וכוללים לאברכים מצויינים, רח"ה י"ש 12

כתובת המערכת:
רחובות- ההגנה 56/5
טל' - 050-4122172
דוא"ל להערות וקבלת
העלון מדי שבוע:
rg5740@gmail.com

העלון מוקדש לעילוי נשמת ר' עזריאל בן דוד לוי אבשלום ז"ל ע"י אשתו מרת בת שבע תח' גליון 328 מנחם אב תשע"ט

פרשת ואתחנן

כבד את הוריק, כי בניך "מצלמים" אותך !

"כבד את אביך ואת אמך" (ה, טז)

בספר מאחורי הפרגוד (עמ' 367) מובא בשם מרן הגאון רבי חיים קניבסקי שליט"א, "בדרך כלל כפי שהבן מתנהג עם הוריו כך בניו יתנהגו איתו, וזה מהדברים הנראים בעליל גם בימינו. וכללו של דבר, מה שאדם רוצה שבניו יעשו לו יעשה הוא להוריו".

ושם בהערות כתבו בשם הגר"ח קניבסקי "בנערותי ידעתי על פלוני שמתנהג עם אביו שלא כראוי. וכמה שבועות לאחר פטירת אביו פתאום מת גם הוא, והוא צעיר ובריא, ואמרו שאביו תובעו לדין. וכיום אני מכיר פלוני שלא התנהג כשורה כלפי אביו, ולימים בניו יצאו לתרבות רעה, אף על פי שהוא תלמיד חכם, ויש כאלו רבים".

והגאון רבי יצחק זילברשטיין ביקש מגיסו הגר"ח רמז לדברים הנ"ל שהמכבד את אביו כראוי גם בניו יכבדוהו. והגר"ח הפליא לומר לו כדברים דלהלן "הבעל הטורים כתב בפרשת כי תשא על הפסוק ונתנו איש כופר נפשו, ונתנו, אם תקראנו למפרע יהיה גם כן ונתנו, לומר שכל מה שאדם נותן לצדקה יחזור אליו ולא יחסר לו בשביל זה כלום". והנה גם בכיבוד אב ואם יש בתורה כיוצא בזה בפרשת תולדות, "ויבא לאביו", שאם תקראנו בחזרה למפרע יהיה שוב "ויבא לאביו" ומכאן רמז תקיף לענין הנ"ל, שמה שיתן לאביו יחזור לו".

ב. ומספרים על מרן החזון איש שפעם אחת כשבחן ילדים בתלמוד תורה, שאל אותו אחד התלמידים "איך הרב נהיה חזון איש והצלחתי?", החזון איש הררה כמה שניות והשיב לו "בזכות כיבוד אב ואם".

ואכן ידוע שהחזון איש כיבד את הוריו באופן מיוחד ונפלא ביותר. וכאשר התגוררה אמו בתל אביב היה נוסע אליה מדי יום ביומו ושוחה אצלה חצי שעה. וסיפר מרן הגר"ח, שפעם אחת אירע שלא חשה אימו של החזון איש בטוב, ושאלה את בתה [שהיא אמו של הגר"ח ק] "למה ישעיהו לא בא?". אחותו של החזון איש סיפרה לו זאת, ומיד ששמע את דברי אמו רץ אליה בכוח צורה שלא היה שייך כלל להשיגו.

ומרן הגאון רבי אהרן לייב שטיינמן אמר לבני ביתו "התבוננתי שכל האנשים הגדולים חוץ ממה שהיו גדולים בתורה ויראה, חלק גדול ממה שזכו הרבה הוא בגלל הכיבוד אב ואם שלהם".

כשהילד אומר לאביו "טול קורה מבין עיניך"

"ושנתם לבניך וגו' בשבתך בביתך ובלכתך בדרך וגו'" (ו, ז)

הנה קל יותר לאדם לחנך אחרים מלחנך את עצמו. הרבה יותר נוח לנו, להטיף, לדרוש, לדבר, ולחזק אחרים [בעל פה וגם בכתב...] מאשר להתעסק בעצמיותנו ולתקן את מידותינו. וחז"ל כבר התבטאו אודות זאת באמרם (חגיגה יד, ב. יבמות סג, ב) "נאה דורש נאה מקיים", ולימדונו בזה ש"נאה מקיים" הוא תנאי בסיסי לינאה דורש".

ובפשטות הסיבה לכך היא מפני שחסרה כאן דוגמא אישית, כי הבן או התלמיד יכול לטעון בלבו [ואולי גם בפיו...] כלפי האב או המחנך "טול קורה מבין עיניך". אך לדברי רבינו האלשיך בפרשתנו טמון בכך הרבה יותר, כי דברים הנאמרים על ידי מי שהוא עצמו נעצמו אינו נזהר בהם חזקה עליהם שלא יעשו פרי ולא תצא מהם כל מעלת חינוכית.

ב. והא לך לשונו הזהב של האלשיך בפירושו ל"ושנתם לבניך ודברת במ שבתך בביתך ובלכתך בדרך ובשכבך ובקומך": "בשים לב אל מילת ושנתם לבניך, ולא אמר ולמדתם. יהיה הענין, כי בא ללמד דעת לכל חכם לב מלמד

מדוע סירב הצדיק רבי מסעוד להעניק את סידורו לבנו הבבא סאלי ?

"ואתחנן אל ה' בעת ההיא לאמור" (ג, כג)

ידוע ומפורסם שמשוה רבינו התפלל תקט"ו תפילות כמנין "ואתחנן" וכמנין "תפלה" בגימטריא. ובפנים יפות כתב שמשוה התפלל בכל יום ג' תפילות, מעשרה בניסן שבו מתה מרים ובו נגזר עליו במי מריבה שלא יכנס לארץ, עד שנכנסו לערבות מואב לאחר מלחמת סיחון שהיתה בחודש אלול, וחשבון הימים עולה לתקט"ו תפילות.

משוה רבינו ידע מהו כוחה של תפילה ועד היכן היא מגעת, ועל כן אחז במטה התפילה ולא הרפה עד שהוצרך ה' להפסיקו באמרו "רב לך אל תוסף דבר אלי עוד בדבר הזה", אך לולי זה היתה תפילתו מתקבלת.

ב. והנה התפילה אינה מצוה פרטית, שכן נלמדת היא מהפסוק "ולעבדו בכל לבבכם- איזוהי עבודה שהיא בלב הוי אומר זו תפילה" (תענית ב, א), וכתב בספר החינוך (מצוה תלג) בשם הרמב"ם, שיש כאן שילוב ייחודי, כי "ולעבדו" היא מצוה כללית הכוללת את כל התורה ואת כל המצוות הכלולות בעבודת ה', אך יחד עם זאת היא גם מצוה פרטית שציוונו ה' להתפלל אליו. וכתב הגאון ר' חיים פרידלנדר זצ"ל (מסילות חיים בחינוך עמ' 113) ששילוב זה של מצוה כללית ופרטית כאחת בא ללמדנו שהדרך העיקרית לעבודת ה' היא התפילה. כי בתפילה האדם מבטל עצמו בפני ה', הוא שופך לפניו את לבו ומתחנן ומבקש מלפניו, ואף מודה במלכות ה' ומשעבד את עצמו לעבודתו ית'.

ג. ומהו היחס שלנו לתפילה? חז"ל כבר עמדו על כך באמרם (ברכות ו, ב) "כרום זולת לבני אדם- אלו דברים שעומדים ברומם של עולם ובני אדם מזלזלים בהם", ופירש"י שזו תפילה שעולה למעלה לרומם של עולם אך בני אדם מזלזלים בה נוראה נפש החיים (ב י- יג ובהגה) דהיינו שכל תיבה עולה למעלה לפעול פעולתה בשרושה העליון].

וכתב הרב פרידלנדר שהדבר נובע מכך שבתפילה לא די באמירת המילים בעלמא, כי עבודת הלב היא, וככזו טעונה ריכוז וכונה, ועבודה זו אינה פשוטה כלל ועיקר אלא דורשת ריכוז תמידי במשך כל הזמן בעת התפילה. וכאן טמון הקושי הגדול, כי אנו מתפללים כל יום שלוש פעמים, ובכל פעם אותן המילים הן באותו נוסח, ובמשך הימים הופך הכל להרגל ומצות אנשים מלומדה. המילים נפלטות מהפה ללא כוונה וללא מחשבה וללא כל עבודת הלב, והעיקר חסר מן הספר. היכולת לכונן בתפילה דורשת חינוך עצמי ועבודה עקבית, ונפש האדם מטבעה מתעצלת לעשות כן, ומה גם שהיצר בידועו שתפילה היא יסוד עבודת ה' מוסף מדיליה לקושי זה, והתוצאה היא "כרום זולת לבני אדם"...

ד. הבה נראה כיצד חונך הבבא סאלי זיע"א לעבודת התפילה. מסופר שבהיותו בן תשע ביקש הבבא סאלי רבי ישראל אביחצירא מאביו רבי מסעוד רשות להתפלל בסידורו. אך אביו אמר לו: "דע לך בני, שאני מקפיד לקרוא מתוך הסידור כל מילה ומילה בכונה. אני חושש כי אם לא תקפיד על כל הנהגות התפילה שלי יתבע אותי הסידור לדין על שהוצאתיו מרשותי".

אך הבן הצדיק שעתיד היה להאיר את העולם בתורתו וקדושתו, הפציר באב למסור לרשותו את הסידור, והבטיח שלא יחסיר אף אות מהתפילה ויכוין בכל מילה. ורבי מסעוד שראה כי עז רצון בנו להתפלל דוקא מתוך סידורו שלו, הסכים לכך והעניק לו את סידורו במתנה.

לאחר מספר ימים, פנה רבי מסעוד לבנו ואמר לו: "אשריך! היום שאלתי את הסידור כיצד אתה מתפלל בו, והוא ענה לי שהוא שמח מאוד שנתתיו לך במתנה, כי אתה מתפלל בו כראוי ואינך מחסיר אף לא אות אחת, ומתכוין בכונת הלב בכל מילה".

סעדיה בן חיים גדסי ז"ל
אילניס בת אטהונה מלאכו ע"ה
קלרה בת חיים דב ע"ה ע"י לביא

שלמה בן נעמה ענקי ז"ל
חנה בת אסתר מלכה פנדר ז"ל
גאולה בת בירור סלמן ע"ה

אברהם בן יצחק הכהן ז"ל
עמה בן נעימה נריאן ז"ל
מאיר ז"ל בן עובדיה וגוסון צנעני

ר' בנימין בן סלחה ז"ל + סרה בת רחמה ע"ה
ר' שלמה בן טאוס ז"ל + נאזרה בת תאגיה ע"ה
אהרן בן יהיא ז"ל + רחל בת סאלחה ע"ה

"הרבה תורה קיבלתי מרבותי, הרבה למדתי ורבות רכשתי בבית הורי, ויותר מכל מה שלמדתי וקיבלתי גדלתי וצמחתי משלוש קבלות שקיבלתי על עצמי".
"הקבלה הראשונה קיבלתי על עצמי ביום חתונתי, **שלא לדרוש מאשתי מה שאני לא דורש מעצמי**. ההחלטה הייתה אותי לגדול ולצמוח, כי חפצתי לדרוש ממנה כל מיני דברים, אך איך אתבע זאת כשאני בעצמי אינו עומד בכך? ולכן נאלצתי לתקן ולהשתפר בעצמי, וזה רומם אותי".

"קבלה שניה קיבלתי ביום שנולד בני הבכור, שלא לדרוש מילדי מה שאיני דורש מעצמי. וזה חייב אותי לגדול ולדגמא. עד שנולד בני הבכור הייתי מדבר בשעת התפילה, אך כיון שאיני מעוניין לגדל ילד בסגנון זה, הרי שמיום שבני נולד אף אדם לא ראה אותי מדבר בתפילה. והנה השתפרתי בזכות הקבלה".

"קבלה שלישית הייתה ביום שעזבתי את הכולל וקיבלתי משרת חינוך כמגיד שיעור בישיבה קטנה, וקיבלתי על עצמי לא לדרוש מתלמידיי מה שאיני דורש מעצמי. החלטה זו אילצה אותי בעקבות מעשה שהיה להשתנות ולגדול".

וכך היה המעשה, בישיבה הקטנה שבה לימד לא היה משגיח, ותפקיד ההשגחה התחלק בין הרמ"ם בתורנות. ובאחד הימים כאשר התור היה שלו, לפתע באמצע סדר הלימוד קמו כל הבחורים ורצו לעבר החלונות.

הר"מ הנ"ל הלך אל עבר החלונות כדי לראות מה קורה, וראה שברחוב הסמוך לישיבה התנהלה לאיטה שיירה צבאית ענקית, טנקים נגמשיים תותחים וחיילים, שמחה וששון לבחורים... אלא מה שתפקידו להחזיר את התלמידים לסטנדר אל הגמרא.

אך לפתע נזכר בקבלה שלו ושאל את עצמו **"איילו הייתי כאן בבית המדרש לבד ללא התלמידים האם הייתי נשאר לעמוד ליד החלון או חוזר לסטנדר?..."**

הרי אני מכיר את עצמי בודאי הייתי נותר ליד החלון...". וכך חשק את שפתיו ולא דרש מתלמידיו מה שאינו דורש מעצמו. מאידך הרי זהו תפקידו לשמור על הסדר ולדאוג לכך שהבחורים ישובו למקומותיהם ולא יתגודדו סביב החלונות. וכך עמד והתחבט שעה ארוכה, כיצד עליו לנהוג, האם לדבוק בקבלתו ולמעול בתפקידו, או לשמור על הסדר ולהפר בכך את הקבלה.

בסופו של דבר גברה המחוייבות לקבלה על פני המחוייבות לתפקיד, והוא חזר למקומו ולא העיר לבחורים כלל. אלא שלמחרת כאשר הגיע ראש הישיבה, ניגש הר"מ אליו וביקש שהחודש יקצץ שכרו עקב המעילה בתפקיד.

אך הסיפור לא הסתיים כאן, כי מאותו יום ואילך הוא החל לעבוד על עצמו להגיע למצב שכזה שאם תעבור שוב שיירה והוא יהיה ליד הגמרא לא יקום ממקומו ומשיך ללמוד, כך שבפעם הבאה שתחלוף שיירת הנגמשיים והטנקים סמוך לישיבה יוכל לקרוא לתלמידו לחזור למקומותיהם.

זהו "נאה דורש ונאה מקיים", ומאדם כזה ראוי וכדאי לקחת דוגמא, ובודאי שדבריו עושים פירות בלב תלמידיו.

תורה ומוסר, שיהיה זה כלל גדול בידם, כי היכנס דברי פיהם בלב שומעיהם לשמור ולעשות בכל לב ובכל נפש, או לבלתי הכנס רק לשמע אונים ואחרי כן יהיו הדברים ההם רפויים בידם, הנה בזה הדבר תלוי, כי כל דבר ודבר כפי מוצאו אשר ממנו יצא כן יהיה הילוכו ומנוחתו אשר שם ינוח, כי אם יהיו הדברים היוצאים מפי המלמד או המוכיח מקרב לבו, כן מהלב נסעו ועד לב שומעיהם ילכו, ושם ינוחו ולעשות בכל מאמצו כח. אך אם אשר יוציאים לא יהיה מקרב לבו, כי אם פה אל פה ידבר, גם בלכתם לאזני שומעיהם בחוץ יעמודו, ופרי כל יעשו".

"וזה מאמרו יתברך והיו הדברים האלה אשר אנכי מצוך וגו'. כלומר, הלא עליך מוטל ללמד לבניך תורה ואהבת ה' בכל לבב ובכל נפש ובכל מאד כאשר צויתי עליך. אך דע איפה, כי למען יהיו דבריך שונים ליכנס בלב בניך, צריך תחילה להקדים אתה על עצמך בלבבך ובשני יצריך, ואז בלמדך את בניך, יפלו הדברים ויכנסו בקרב לבם. וזהו "היה הדברים האלה על לבבך" תחלה, ואחר כך "ושנתם לבניך". שיהיו כחיצים שונים לפלש נתיב מאזיניהם לתוך קרב לבם. ועל כן לא אמר ולמדתם לבניך".

אי אפשר לו לאב לספר ולדבר באזני בנו על כמה חשוב לימוד תורה בשעה שהוא עצמו אינו מקפיד על קביעת עתים לתורה, ומבכר קריאה בעיתון או כל עיסוק אחר על פני שיעור תורה. ועל כן לא אמר הכתוב "ולמדתם לבניך", ללמדנו שחינוך אינו לימוד גרידא, ללמד ולהטיף לנער שיעשה כך או אחרת, אלא "ושנתם", שתהא אתה בעצמך עושה את המעשים אשר עליהם הנך מלמדו, ועל ידי כך יהיו בגדר "ושנתם", כלומר בבחינת חיצים שונים שהולכים אל המטרה ועושים פרי, ואף דיבוריך יהיו שונים ויעשו פירות.

ג. ובעלי המוסר הוסיפו, שלכן פתח הכתוב בכן [ושנתם לבניך], וסיים באב [בשבתך בביתך ובלכתך בדרך] וגו'. אף שלכאורה היה לו לומר "בשבתם בביתם, ובלכתם בדרך, ובשבתם ובקומם", כי בחינוכם עסקינן. אלא שבוזה המשיך הכתוב את דקו הנ"ל, והשמיענו שרק אב שהוא בעצמו חי ונושם תורה בבית ומחוצה לו, ביום ובלילה, בין אם הוא אברך שעוסק בתורה כל היום, ובין אם עוסק לפרנסתו אך עיניו נשואות כל היום לשיעור התורה היומי שנותן לו חיות וסיפוק רוחני. רק אב כזה, ישפיעו דבריו ויכנסו בלב הבנים, ואף הם ילכו בדרכו ויחיו וינשמו רק תורה.

הבחורים התגודדו סביב החלונות והביטו בשיירת הטנקים אך הרב לא העיר מאומה...

ההנהגה הנ"ל של "נאה דורש נאה קיים" הנדרשת מכל אב ומחנך עומדת במרכז הסיפור המופלא דלהלן אשר שמעתי מהרב נחום דיאמנט שליט"א, אודות תלמיד חכם אחד שסיפר לו את הדברים הבאים.

השיעור השבועי ב"אור החיים" הקדוש המסוגל לישועות

לזכות ידידנו ר' מאיר אלבאז הי"ו, לע"נ הסבא ר' יקותיאל בן שמואל אלבאז ז"ל, ולהצלחתו והצלחת בני ביתו ברוחניות וגשמיות ונחת מהילדים ושפע ברכה וכל טוב. המעוניינים לזכות ולהקדיש את השיעור יפנו בטל' 054-2637798

מוסדות "דרכי תורה" - מתכונת בין הזמנים

תפילות:

שחרית (קרבנות) - א. 7:00 ב. 8:10.

מנחה (קרבנות) - 19:00.

ערבית - א. 19:30 ב. 21:30.

כוללים ושיעורי תורה:

כולל בין הזמנים - בשעות הבוקר.

כולל ערב לאברכים בראשות הרב ניר לוי - 22:00-24:00.

כולל ערב לבעלי בתים "חזון עובדיה" ע"ש מרן רבינו עובדיה יוסף זצוק"ל

שיעורי ערב עם רב ביהכ"ס בין השעות 20:00-21:30. נושאי השיעורים:

- ♦ ימים א' ב' ד' - שיעור במסכת והלכות שבת למעשה על פי מרן הרב עובדיה יוסף זצוק"ל.
- ♦ יום ג' - "סמיכת חבר" - תוכנית לימוד הלכה (הלכות איסור והיתר) לבעלי בתים עם מראי מקומות סיכומים ומבחנים בהכוונת רבה של ירושלים הראש"ל הרב שלמה עמאר שליט"א.
- ♦ יום ה' - אור החיים הקדוש על פרשת השבוע.

לפני ואחרי השיעורים מתקיימת תפילת ערבית

יום ו' - לימוד הלכה עם הרה"ג אביחי יששכר - 10:00-12:00.

תהלים ושמירת הלשון לנשים ביום א' (רח' מרגולין 12 בבית הפייתי משפ' סלמי) - 17:00-18:00.

זמני שבת קודש פרשת ואתחנן

מנין פלג המנחה - 17:45.

הדלקת נרות - 19:05.

מנחה ערב שבת מנין מרכזי - 19:00.

שחרית מנין נץ - 5:10 (קרבנות).

שחרית מנין מרכזי - 8:15 (קרבנות).

מנחה גדולה - 13:30.

שיעור בהלכה ופרשת השבוע - 14:10-17:30.

תהלים לילדים: בנות - 16:00, בנים - 16:30.

"אבות ובנים" - 17:00-18:00.

מנחה מנין ב' - 18:00.

סעודה שלישית - 18:40.

דרשה רב אורח - 19:35.

צאת השבת - 19:55.

ערבית מוצ"ש - 20:00.

מוצ"ש ר"ת - 20:45.

ניתן לתרום בנדרים פלוס בכניסה לקישור nedar.im/7000888 ובטל' 054-2637798 או 08-9452903

פרנסי השבוע בכוללים

ר' אברהם טובול הי"ו לע"נ אביו רחמים בן זוהרה ז"ל

ר' שלמה וקנין הי"ו לע"נ אביו שמעון בן עישה ז"ל

ר' אברהם בית הלחמי הי"ו להצלחה וזיוה"ג

ידידנו החפץ בעילום שמו הי"ו לברכה והצלחה ונחת

מאגר שיעורי הרב ראובן גולן

באתר קול הלשון או בטל' *6761

לשיחות על פרשת השבוע הקש: 1-1-1-4-8-1-1

לשיעור באור החיים הקד' הקש: 1-1-1-4-8-2-1

יעקב בן סוליקה אדרי ז"ל
 זיקטור בן פרחא זינו ז"ל
 חנה בת רבקה אליהו ע"ה
 טאוס בת גוהר סלמי ע"ה
 כדרה בת הוידה עברי ע"ה
 מרים בת רחל ויוסף דהרי ע"ה